

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 394/2025-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Ssk/96/2024 z 21. februára 2025 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a** .
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou bez právneho zastúpenia doručenu ústavnému súdu 5. júna 2025 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 5 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu sp. zn. 6Ssk/96/2024 z 21. februára 2025. Sťažovateľ sa domáha zrušenia napadnutého rozsudku a „*potvrdenia*“ rozsudku Správneho súdu v Košiciach č. k. KE-8Sa/11/2022-71 z 27. mája 2024. Sťažovateľ požiadal aj o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Túto žiadosť pritom nijako neodôvodnil.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ si na Sociálnej poisťovni – pobočke Bratislava (ďalej len „správny orgán“) uplatnil nárok na priznanie materského ako iný poistenec z dôvodu prevzatia starostlivosti o dieťa – dcéru [REDAKOVANÉ]. Správny orgán rozhodnutím zo 7. septembra 2021 rozhodol, že sťažovateľ má nárok na materské. Následne sťažovateľovi zaslal 4. novembra 2021 oznámenie o začatí konania vo veci zániku nároku na materské a zároveň rozhodnutie o predbežnom opatrení. Správny orgán rozhodnutím zo 17. februára 2022 rozhodol o zániku nároku sťažovateľa na materské od 15. augusta 2021 z dôvodu, že sťažovateľ nevykonáva starostlivosť o dieťa (s tým, že nárok na materské mu opätovne vznikol od 1. novembra 2021, pozn.).

3. Odvolanie sťažovateľa Sociálna poisťovňa – ústredie (ďalej len „žalovaná“) rozhodnutím č. 18506-2/2022-BA z 10. mája 2024 zamietla a rozhodnutie správneho orgánu potvrdila.

4. Proti rozhodnutiu žalovanej podal sťažovateľ správnu žalobu, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti tohto rozhodnutia. Správny súd rozsudkom č. k. KE-8Sa/11/2022-71 z 27. mája 2024 podľa § 191 ods. 1 písm. c) Správneho súdneho poriadku zrušil rozhodnutie žalovanej a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

5. Na základe kasačnej sťažnosti žalovanej najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom z 21. februára 2025 rozhodol, že rozsudok správneho súdu zmenil tak, že správnu žalobu zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ namieta porušenie označených základných práv podľa ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu, pričom právny záver, na základe ktorého zmenil rozsudok správneho súdu a zamietol správnu žalobu, považoval za protiústavný.

7. Sťažovateľ namieta, že najvyšší správny súd sa nevysporiadal s jeho argumentáciou a v napadnutom rozsudku len prevzal argumentáciu žalovanej v kasačnej sťažnosti. V kontexte s právnym názorom, ktorý viedol k rozhodnutiu o odňatí materského, sťažovateľ poukazuje na to, že tento bol založený na výške jeho príjmov, keď správne orgány poukázali na to, že jeho vymeriavací základ presahuje viac ako dvojnásobne minimálnu mzdu. Ani správne orgány a ani najvyšší správny súd nezohľadnili, že sťažovateľ mohol prácu vykonávať podľa vlastnej vôle a podľa vlastného rozvrhu v časoch, keď mu to vyhovovalo. V konaní nebol produkovaný jediný dôkaz, ktorý by preukazoval, že sa sťažovateľ nestaral o svoje dieťa. Z uvedeného dôvodu napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu v spojení s rozhodnutiami správnych orgánov porušuje základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu (na spravodlivý proces).

8. Sťažovateľ namieta aj porušenie § 200 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), podľa ktorého organizačná zložka Sociálnej poisťovne predbežné opatrenie zruší, len čo zanikne dôvod, pre ktorý bolo nariadené; inak stráca účinnosť odo dňa, keď rozhodnutie vo veci nadobudlo právoplatnosť. Sociálna poisťovňa takto nepostupovala a materské od 1. novembra 2021 vyplatila až 15. júna 2022, hoci sťažovateľ už v decembri doručil dôkaz, že pominula skutočnosť, pre ktorú bolo predbežné opatrenie nariadené (prestal vykonávať prácu pre Jednotu slovenských matematikov a fyzikov).

9. Obmedzenia, ktorým bol sťažovateľ vystavený, porušujú jeho základné právo uskutočňovať zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ústavy. Odňatie materského porušuje základné právo sťažovateľa podľa čl. 41 ods. 5 ústavy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Sťažovateľ nie je zastúpený advokátom a požiadal o ustanovenie právneho zástupcu, pričom túto žiadosť nijako neodôvodnil.

11. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

12. Keďže sťažovateľ nie je zastúpený advokátom (§ 34 ods. 1 a § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde), ústavný súd pred tým, ako sa začal zaoberať podstatou ústavnej sťažnosti, skúmal, do akej miery nedostatok právneho zastúpenia bráni jej kvázimeritórnemu prejednaniu. Berúc do úvahy skutočnosť, že ústavná sťažnosť v zásade obsahuje, odhliadnuc od nedostatku právneho zastúpenia, všeobecné, ako aj osobitné náležitosti požadované zákonom o ústavnom súde, ústavný súd uplatnením materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, a tým aj k ochrane práv a slobôd fyzickej osoby, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou jeho rozhodovacej činnosti (k tomu pozri aj II. ÚS 51/2017, II. ÚS 782/2014), vychádzajúc z obsahu ústavnej sťažnosti, pristúpil k jej predbežnému posúdeniu (m. m. I. ÚS 193/2024).

13. Ústavná sťažnosť sťažovateľa je dostatočným spôsobom odôvodnená, umožňuje pochopiť podstatu sťažovateľových námietok a obsahuje dostatočné vymedzenie relevantných skutkových okolností. Sťažovateľ spochybňuje právny záver najvyššieho správneho súdu, ktorý akceptoval právny názor správnych orgánov, na základe ktorého rozhodli o odňatí nároku sťažovateľa na materské. Sťažovateľ považuje tento právny názor za protiústavný. Správne orgány neakceptovateľne zohľadnili výšku jeho príjmov, pričom nezohľadnili, že prácu mohol vykonávať podľa vlastného rozvrhu v časoch, keď mu to vyhovovalo, s tým, že v konaní nebolo nijak preukázané, že by zanedbával starostlivosť o svoje dieťa.

14. Najvyšší správny súd svoju právnu argumentáciu zhrnul predovšetkým v bodoch 27 až 34 napadnutého rozsudku, pričom za podstatné považoval posúdenie, či sťažovateľ na účely vzniku nároku na materské splnil zákonnú podmienku prevzatia dieťaťa do starostlivosti v zmysle § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, a to v období od 15. augusta 2021 do 31. októbra 2021.

15. Najvyšší správny súd poukázal na účel materského (preklopenie času, keď v dôsledku vzniku konkrétnej sociálnej udalosti – pôrod a následná starostlivosť o dieťa – poistenci nemôžu pracovať vôbec alebo len obmedzene, čo vedie k strate alebo zníženiu príjmu zo zárobkovej činnosti). Predpokladom na priznanie nároku na materské je skutočná (reálna) starostlivosť o dieťa a (predpokladané) zníženie príjmu zo zárobkovej činnosti ako jej dôsledok, preto je náležité vyhodnocovať, či došlo k faktickému prevzatiu dieťaťa do starostlivosti druhého rodiča a k faktickej zmene v starostlivosti o dieťa vykonávanej týmto druhým rodičom. V prerokovanej veci bolo náležité, aby sa správne orgány v rámci správnej úvahy vysporiadali s tým, či je možné, aby sťažovateľ ako žiadateľ o dávku nemocenského poistenia poskytol starostlivosť dieťaťu v situácii, keď po priznaní nároku na materské uzatvoril dohodu o vykonaní práce od 15. augusta 2021 do 31. decembra 2021 (s Jednotou slovenských matematikov a fyzikov) v predpokladanom rozsahu 350 hodín s tým, že na základe tejto dohody odpracoval od 15. augusta 2021 do 31. augusta 2021 spolu 35 hodín, v septembri 2021 spolu 58,5 hodiny, v októbri 2021 spolu 38 hodín a v novembri 2021 spolu 37,5 hodiny, pričom prácu vykonával z domu. Túto prácu vykonával

v spornom období popri ďalších dvoch pracovných pomeroch – pre zamestnávateľa P-MAT n. o. (deň nástupu do práce 3. august 2020, práca z domu, pracovný pomer na dobu neurčitú, 80 h/mesiac, priemerný týždenný pracovný čas nesmie presiahnuť v období najviac štyroch mesiacov 40 h/týždeň a celkový odpracovaný čas do 31. decembra 2022 nesmie presiahnuť 1052 h) a pre Evanjelickú spojenú školu (výkon práce z domu, 25 h/mesiac, pracovný čas si sťažovateľ rozvrhuje sám), ktoré vykonával už pred nástupom na rodičovskú dovolenku (body 19 a 29).

16. Najvyšší správny súd, odkloniac sa od záveru správneho súdu, dospel k záveru, že žalovanou zistený skutkový stav je dostatočný na formulovanie záveru o tom, či reálne došlo k prevzatiu dieťaťa do starostlivosti otca, pričom žalovaná uviedla dostatok argumentov vyplývajúcich z dostatočne zisteného stavu, ktoré ju v rámci správnej úvahy viedli k opodstatnenému záveru, že sťažovateľ nesplnil podmienku starostlivosti o dieťa v zmysle § 49 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v posudzovanom období.

17. V prospech reálneho poskytovania starostlivosti dieťaťu svedčilo miesto výkonu práce a jeho upravený rozsah a rozvrhnutie. Žalovaná konštatovala, že zo zákona nevyplýva explicitný zákaz vykonávania pracovnej činnosti, avšak výkladom § 49 ods. 1 v spojení s § 51 ods. 2 a § 2 písm. a) zákona o sociálnom poistení možno dospieť k zákonnej požiadavke výkonu starostlivosti o dieťa osobne, preto otec je pri výkone tejto starostlivosti nezastupiteľný. Podľa najvyššieho správneho súdu je „*vylúčené zo strany osoby, ktorá má túto starostlivosť vykonávať osobne, vykonávanie pracovnej činnosti v takom rozsahu, v akom ju vykonával žalobca v spornom období, a to bez ohľadu na to, ako si ju žalobca rozvrhol.*“ (bod 31). Ak si oprávnený rodič uplatní tento nárok, zákonné podmienky nemôžu byť naplnené len formálne, pričom nemožno opomenúť ani účel, na ktorý sa táto dávka poskytuje. Situácia, keď žiadateľ v rámci jedného pracovnoprávneho pomeru čerpá rodičovskú dovolenku na účely starostlivosti o narodené dieťa do troch rokov jeho veku a zároveň uzatvorí s tým istým zamestnávateľom (alebo aj iným) ďalší pracovnoprávny vzťah, deklarujúc schopnosť vykonávať prácu napriek čerpaniu rodičovskej dovolenky na účely plnenia svojich povinností spojených so starostlivosťou o dieťa, je v kolízii so zámerom zákonodarcu, keďže predstavuje účelové obchádzanie pravidiel zameraných na poskytovanie materského rodičom, ktorí sa reálne starajú o dieťa po narodení a sú z toho dôvodu odkázaní na kompenzáciu výpadku príjmu z pracovného pomeru (bod 32). Najvyšší správny súd dospel tiež k záveru, že žalovaná nepovažovala za základ svojho rozhodnutia príjem, ktorý sťažovateľ takto dosahoval, resp. dosiahnutý vymeriavací základ, preto sa touto okolnosťou nezaoberal (bod 34).

18. Ústavný súd nepovažuje výklad a aplikáciu príslušných ustanovení zákona o sociálnom poistení (osobitne § 49 ods. 1) za arbitrárne (svojvoľné). Najvyšší správny súd svoje právne závery zrozumiteľne a dostatočne odôvodnil, preto jeho právne závery sú ústavne akceptovateľné. Z napadnutého rozsudku zrozumiteľne vyplýva, že dôvodom na odňatie materského nebola výška príjmu, ktorý sťažovateľ dosahoval, ale časový rozsah dojednanej práce v posudzovanom období pre celkovo troch zamestnávateľov, ktorý, prirodzene, musel kolidovať s možnosťou osobnej starostlivosti o dieťa. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom najvyššieho správneho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho správneho súdu svojím vlastným (m. m. III. ÚS 154/09, IV. ÚS 85/2011). Ústavný súd nepreskúmaval postup správneho orgánu v súvislosti so zrušením predbežného opatrenia, keďže

tento procesný postup nemal žiadnu priamu väzbu na napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu.

19. V kontexte s výkladom pojmu „starat' sa o dieťa“ ústavný súd poukazuje na právne závery v rozsudku najvyššieho správneho súdu sp. zn. 7Sžsk/50/2020 z 27. októbra 2021, podľa ktorých na účely vzniku nároku na materské je potrebné pojem „starat' sa o dieťa“ podľa § 49 zákona o sociálnom poistení vykladať autonómne a nemožno ho obsahovo stotožňovať s pojmom „riadnej starostlivosti“ podľa zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. januára 2011 (ďalej len „zákon č. 571/2009 Z. z.“). Kým zákon o sociálnom poistení na účely vzniku nároku na materské podľa § 49 predpokladá zo strany poistenca osobnú starostlivosť o dieťa, zákon č. 571/2009 Z. z. na účely vzniku nároku na rodičovský príspevok považuje podmienku riadnej starostlivosti o dieťa za splnenú, ak oprávnená osoba zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa osobne alebo inou plnoletou fyzickou osobou alebo právnickou osobou (§ 3 ods. 3 a 4 zákona č. 571/2009 Z. z.). Na rovnakých právnych záveroch bol založený aj rozsudok najvyššieho správneho súdu sp. zn. 9Sžsk/98/2020 z 27. októbra 2021, pričom tieto právne závery najvyššieho správneho súdu skúmal ústavný súd a v teste ústavnosti ich považoval za ústavne akceptovateľné so záverom, že označenú právnu úvahu v napadnutom rozhodnutí nemožno posúdiť ako takú, ktorá by bola výsledkom zjavného právneho omylu (uznesenie sp. zn. IV. ÚS 581/2022 z 24. novembra 2022).

20. Ústavný súd na tieto právne úvahy odkazuje s tým, že neidentifikoval také okolnosti, ktoré by ho viedli k prehodnoteniu ústavnej súladnosti týchto právnych záverov, prípadne k záveru, že tieto právne úvahy nebolo možné aplikovať v sťažovateľovej veci.

21. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (výrok 1 tohto uznesenia).

IV.

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu

22. Žiadostiam sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd vyhovie v prípade súčasného (kumulatívneho) splnenia podmienok vyplývajúcich z jeho ustálenej doterajšej judikatúry v tejto oblasti, t. j. 1. ak ustanovenie právneho zástupcu odôvodňujú pomery navrhovateľa (ak vzhľadom na svoje majetkové pomery navrhovateľ nedisponuje dostatočnými zdrojmi na úhradu trov právneho zastúpenia) a 2. ak v prípade navrhovateľovej ústavnej sťažnosti nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

23. Sťažovateľ svoju žiadosť nijako neodôvodnil, netvrdil a ani nepreukazoval, že jeho majetkové a príjmové pomery mu neumožňujú mať právneho zástupcu na vlastné náklady, čím evidentne nespĺnil prvú podmienku na ustanovenie právneho zástupcu.

24. Druhou podmienkou na ustanovenie právneho zástupcu je, že v prípade ústavnej sťažnosti nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Naplnenie tejto podmienky ústavný súd skúmal predbežným posúdením veci samej.

25. Odmietnutie ústavnej sťažnosti vedie k záveru o zrejme bezúspešnom uplatňovaní nároku na ochranu ústavnosti v prípade ústavnej sťažnosti sťažovateľa. Nie je tak naplnená ani druhá podmienka na ustanovenie právneho zástupcu sťažovateľovi, z toho dôvodu ústavný súd žiadosti

sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom nevyhovet (výrok 2 tohto uznesenia).

26. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. júna 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu